

SÁMIID RIEKKASEARVI
Svenska Samernas Riksförbund · s s r

Umeå den 23 juni 2008

Miljödepartementet
Enheten för naturresurser
103 33 STOCKHOLM

**Yttrande över betänkande SOU 2007: 89 Rovdjuren och deras förvaltning,
M2007/5207/Na**

Svenska Samernas Riksförbund (SSR) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkande SOU 2007:89 Rovdjuren och deras förvaltning.

Som utgångspunkt i remissvaret används SSR:s rovdjurspolicy som antogs vid SSR:s landsmöte den 12-13 juni 2007 i Umeå.

Sammanfattning

Rennäring bedrivs på mer än 40 procent av Sveriges yta. Hur rovdjurspolitiken utformas har en avgörande betydelse för förutsättningarna och överlevnaden för rennäringen. SSR kan dock konstatera att utredningen främst fokuserat på mellansvenska förhållanden. Därigenom anser vi att utredningens behandling av renskötseområdet är anmärkningsvärt otillräcklig.

SSR kan ställa sig bakom en del av utredningens förslag, men dessa är i många delar inte tillräckligt utvecklade. SSR menar att det inom rovdjursförvaltningen måste vidtas åtgärder för att gå vidare med dessa förslag.

Vi konstaterar att den viktiga frågan om ersättning för skador på ren inte behandlats tillräckligt i utredningen. I och med detta måste utredningen betraktas som ofullständig och det måste nu inom rovdjursförvaltningen vidtas åtgärder för att komma vidare med detta. Eftersom rennäringen är hårt drabbad av rovdjursorsakade förluster anser SSR att ersättningsfrågan inom renskötseområdet skyndsamt måste ses över. Utredaren själv anger att enbart lodjuren står för en förlust av 23 000 renar. Detta medför att lodjuren orsakar skador för rennäringen med 46 miljoner kronor (räknat på ett djurvärde om 2000 kr per ren). Bara lodjurens predation motsvarar med andra ord hela det årliga anslaget för rovdjurskadorna till rennäringen. Därutöver tillkommer förluster för slakteri- och

förädlingsbranschen genom uteblivet slaktuttag som beräknas uppgå till minst 70 miljoner kronor samt värdet av avelsförluster. Utöver dessa mätbara kostnader tillkommer kostnader för den psykosociala arbetsmiljön som inte går att räkna i pengar men som kostar i form av psykiskt lidande för den enskilda individen.

Vi menar också att rennäringen inte alls har beskrivits som en näring i utredningen, den faller under begreppet ”intressegrupp” vilket är grovt felaktigt. I Sverige finns ca 1 200 renskötsel företag som strävar efter att kunna leva på rennäringen som den huvudsakliga inkomstkällan. I renskötselområdet utgörs dock huvuddelen av rovdjurens föda av renar. Det innebär att renägarna subventionerar rovdjursförekomsten i mycket stor utsträckning, och bär i och med detta kostnaderna för rovdjurspolitiken. För en enskild renägare med exempelvis 500 renar kan den idag gällande rovdjurspolitiken innebära att renägaren, efter beaktande av rovdjursersättningen, ha en nettoersättning av sin rörelse som är ca 100 000 kronor lägre än om ingen predation skulle förekomma. Ingen annan svensk näring skulle acceptera ett sådant förhållande – rennäringen gör det inte heller.

Vi konstaterar vidare att olika tamdjursbaserade näringar inte behandlats likvärdigt i utredningen. Skador på tamdjur utom ren behandlas på ett relevant sätt vad avser skadornas omfattning, ersättningsfrågorna och förebyggande åtgärder. När det gäller rennäringen, som bär 98-99 % av predationen på tamdjuren och även är en kalkylerad födoresurs för de stora rovdjuren i avsaknad av tillräckligt stora och lämpliga vilda bytespopulationer i norra halvan av landet, är behandlingen mycket ytlig med bl.a. redovisning av underskattade predationsskador inklusive rena felräkningar, avsaknad av konkreta förslag avseende ersättningsfrågan, delvis ingen analys av realism och möjligheterna till förebyggande åtgärder, samt ingen analys av metodik, organisation och finansiering av rovdjursinventeringarna i renskötselområdet. Metodik och organisation av rovdjursinventeringar utanför renskötselområdet behandlas däremot mycket utförligt.

Vi konstaterar också att örns skador på renar (både kungsörn och havsörn) inte behandlas tillräckligt utförligt i utredningen, vilket vi är mycket kritiska mot. Enligt renskötarnas erfarenheter orsakar örn mycket stor skada på renar och då särskilt under våren då den tar nyfödda kalvar.

En annan viktig fråga är arbetet med toleransnivåer för varje enskild sameby. Utredningen ger inte vägledning i detta arbete som har stor betydelse när det gäller samspelet mellan rennäringen och de växande rovdjursstammarna. Den nuvarande situationen när det gäller rovdjur i renskötselområdet är nu både ohållbar och oacceptabel. Renägarna upplever försämrade förutsättningar för renskötsel och därmed är förtroendet för den förda rovdjurspolitiken låg.

Utredningen har inte haft till uppgift att se över det totala antalet rovdjur i landet. SSR anser att de nationella målen ska ses över för varje art. Det är en viktig uppgift för regering och riksdag för att kunna öka förtroendet hos de näringsutövare som lever med rovdjuren i sin närhet och som drabbas både ekonomiskt och psykosocialt. Det totala antalet rovdjur måste vara lägre än de nu satta nationella målen för att situationen ska vara hållbar.

Det sammanlagda rovdjurstrycket i Sverige har nu nått en nivå där en vidare ökning av antalet rovdjur inte kan ske utan att allvarligt hota utvecklingen av rennäringen och därmed den samiska kulturen i Sverige. Skulle rendöden på grund av rovdjur öka med ytterligare 15-20 % så kommer den svenska renstammen att kollapsa. Ironiskt nog så kommer även detta att innebära en självreglering av rovdjursstammen men priset blir mycket högt. SSR stöder därför utredningens förslag att revidering av Art- och habitatdirektivet bör ske.

Allmänt om förhållandet mellan rovdjur och rennäring

Rennäringen är den näring som påverkas mest av rovdjurens närvaro i renskötselområdet. Rennäringen påverkas också av andra faktorer som t.ex. gruvetableringar och ökande avverkningstakter inom skogen, markkonflikter och turism. Rennäringens markanvändning måste anpassas även till dessa förändringar. Rovdjursituationen ska ses mot bakgrund av detta.

Vi vill särskilt framhålla att det finns en acceptans för rovdjuren inom rennäringen om antalet är rimligt och om förvaltningen är effektiv när problem uppkommer. I flera samebyar kan man tänka sig närvaro av rovdjur förutsatt att renskötselns känsliga marker, exempelvis kalvningslanden, kan hållas så fria från rovdjur som det är möjligt. Det är dock viktigt att framhålla att utrymmet för en generös tolerans mot rovdjur minskar i och med att andra, för rennäringen begränsande verksamheter, kräver ökat utrymme.

Vår inställning är att samebyarnas förutsättningar och sättet att använda betesmarkerna skiljer sig åt och ska därför betraktas som unik. Vi vill särskilt framhålla att ingen sameby säger sig i dag ha nolltolerans mot rovdjur med undantag för varg.

Sveriges rovdjurspolitik måste mot bakgrund av ovanstående genomsyras av åtgärder och riktlinjer som tar hänsyn till rennäringens behov för att skapa förtroende, trovärdighet och respekt.

Kommentarer till enskilda kapitel

Kap 1.13.4 sid 55. Varg

SSR stöder utredningens förslag, men menar samtidigt att det ska eftersträvas av vargar inte ska finnas inom renskötselområdet. Inom rennäringen råder nolltolerans mot varg inom renskötselområdet

Kap 4.5.1, 5.4.1, 6.5.1, 7.5.1, 8.6.1. Artbeskrivningar och deras skador på ren (Bristande analys av rennäringens situation)

SSR anser att utredningen har uppfyllt målet att redovisa och analysera utvecklingen av rovdjurstammarna. Däremot saknas en tillräcklig beskrivning av effekterna för rennäringen

av rovdjurstammarnas utveckling. Det gäller förutom direkta förluster av renar också effekter som t.ex. sämre kondition hos renarna vilket leder till lägre kalvöverlevnad och lägre slaktvikter. Merarbetet för renägarna på grund av rovdjursförekomst ska också lyftas in i sammanhanget. De psykosociala effekterna för renskötarna kan inte nog betonas när vi talar om de växande rovdjurstammarna i renskötselområdet.

I utredningen redovisas över huvud taget ingen sammantagen bild av rennäringens situation, utan skadorna finns beskrivna i olika kapitel kopplat till beskrivningen av enskilda arter av rovdjur. Detta visar att utredningen inte tagit ett helhetsgrepp när det gäller renskötelsens situation.

Kap 4.5.1, 5.4.1, 6.5.1, 7.5.1, 8.6.1, 10.5.2. Angående underskattning av predationen på renar

Utredningen uppger att dokumenterad och allmänt accepterad kunskap saknas om hur mycket ren som rovdjuren dödar, i synnerhet beträffande lo, järv och björn (**sid 54**). De sifferuppgifter som redovisas ligger sedan tämligen genomgående i underkant av vad som finns redovisat och stämmer inte överens med de predationstakter som man själv uppger och tillämpar för områden utanför renskötselområdet. Eftersom uppskattad predation så småningom kan komma att utgöra underlag för toleransnivåer och ersättningar till rennäringen är redovisningarna anmärkningsvärda.

Beträffande lo (**sid 139-140, 231-232**) hänvisar man till en undersökning i två samebyar under 80-talet, där lodjursstammens storlek i området var okänd och rimligen väsentligt lägre än i dag, och därför inte alls relevant för dagens situation. Med de predationstakter (3,9, 6 och 3 renar per månad för hanlo, honlo med ungar resp. honlo utan ungar), som utredningen hänvisar till, och med den procentfördelning av djurtyper som utredningen uppger, blir det beräknade antalet familjegrunder till att börja med 132 och inte ”drygt 100” med en stam om 600 lodjur i renskötselområdet. Den totala predationen med samma lodjursstam blir 29 400 renar och inte uppgivna 23 000 renar. Likaså blir det totala uttaget ca 22 000 renar och inte de uppgivna 17 000 om sommarpredationen antas vara hälften så stor som vinterpredationen. Varför sommarpredationen skulle vara hälften så stor redovisas inte. I utredning refereras inte heller alls till den skattade genomsnittliga predationstakten om en ren var 5:e dag i den undersökning utredningen använt sig av (Pedersen m. fl. 1999), vilket ger 43 800 lodjursdödade renar per år vid resp. ca 33 000 renar per år vid antagen halv predationstakt under sommaren. I samma undersökning skattades dygnskonsumtionen till 2,5 ±0,1 kg kött per lodjur vid mätning på slagna renar. Anmärkningsvärt är att utredning då använder 1,5 kg per lo och dygn som norm när man via födobebehov försöker beräkna predationen på ren. Med korrekta konsumtionsuppgifter och i övrigt de siffror som utredningen anger på **sidan 140** hamnar predationen mellan ytterligheterna 17 000 och 47 000 lodjursdödade renar per år i stället för uppgivet 10 000 – 28 000 renar per år.

Beträffande järv (**sid 126-127**) refereras endast till undersökningen i de två samebyarna under 80-talet med okänd järvstam, samt till predation på renkalvar under sommaren då

järven har svårt att få tag på renar. Vidare hänvisas till predation på får där siffrorna bygger på funna kadaver. Det är väl känt att det senare ger mycket stora underskattningar dels beroende på att kadaver är svåra att hitta, dels för att de relativt snabbt försvinner till följd av asätare. Till skillnad från lo är järvar kapabla att konsumera hela djuret. För järv skulle därför en beräkning baserad på näringsbehov utifrån (metaboliska) kroppsvikter kunnat visa mer realistiska siffror, vilka också presenterats för utredningen men inte refererats av denna. 575 järvar med den procentuella fördelning av djurtyper som angivits i artunderlagen till utredningen kan den vägen beräknas döda ca 13 000 renar om järven fyller 70 % av näringsbehoven den vägen och resten med kadaver och andra bytesdjur. Vid 50 % täckning av näringsbehovet via dödade renar blir predationen ca 10 000 renar. Även beträffande järv, som är en viktig predator, antyder utredningen således betydligt lägre predationssiffror än vad som är rimligt i verkligheten.

För övriga rovdjur finns inte underlag för motsvarande granskning av predationstalen, men de utgör samtidigt en mindre del av den totala predationen.

En skattning av predationen baserat på enbart lo och järv samt en försiktig skattning om ca 3000 björn-, varg- och örndödade renar (vilket är mycket lågt räknat) pekar på ca 40 000 – 45 000 dödade renar snarare än de betydligt lägre antal som utredningen uppskattar predationen till. Detta ska ställas mot att det år 2006 slaktades 65 000 renar i Sverige. Slutsatsen är att utredningen av någon anledning valt att systematiskt underskatta predationen på ren medan man korrekt redovisar predationen på andra tamdjur. Detta är mycket anmärkningsvärt. Man blundar då också för den risk som renstammen mycket uppenbart står inför. En ökning av predationen med 15 – 20 % från denna nivå riskerar nämligen att utlösa en kollaps i renstammen och föra renarna och rovdjuren in i en s.k. ”predator pit” där både rovdjur och byte befinner sig på mycket låg nivå och ömsesidigt kontrollerar varandra. En ”predator pit” situation kan också utlösas vid nuvarande predationsnivå av en nedgång i reproduktionen i renstammen till följd av andra yttre omständigheter, såsom upprepade dåliga år orsakade av klimatförändringen. Ett flertal exempel på ”predator pit” situationer finns i vilda sammanhang.

I utredningen diskuteras endast dödade renar och man bortser från andra konsekvenser som ett okontrollerat uttag i renhjorden medför, trots att även detta redovisats för utredningen. Renägaren liksom bonden skapar genom rekryteringen av livdjur och sitt slaktuttag en demografisk struktur som är så produktiv som möjligt. Det innebär bl.a. att de produktiva åldersklasserna av hondjur behålls så intakta som möjligt medan slaktuttaget koncentreras till kalvar och äldre djur. Rovdjuren däremot skadar till betydande del även de produktiva åldersklasserna som utgör merparten av renhjorden. Det medför att det, förutom förlust av djur, också blir en betydande produktivitetförlust av ungefär samma storlek som predationen och som beror på störd ålderstruktur i renhjorden. För andra tamdjur är detta vidimerat och ersätts ekonomiskt, medan rennäringen, som svarar för 98-99 % av tamdjursförlusterna, idag ersätts med under 1000 kronor per ren vilket endast är mindre än hälften av de dödade djurens värde. Detta förhållande finns inte alls analyserat i utredningen, inte heller vilka konsekvenser predationen har i förädlingsledet av produkter till följd av ett så stort bortfall av produktion. Den senaste hösten har t.ex. det största förädlingsföretaget i

branschen sagt upp personal på grund av att nuvarande rovdjurstryck har skapat ett köttunderskott.

Kap 10.3 sid 198. Björnens utveckling

SSR stöder förslaget.

Kap 10.4.7 sid 228. Järvens utveckling och status

SSR stöder förslaget.

För rennäringen är det dock riskabelt att ha järvföryngringar i skogslandet. Vid djup och lös snö finns en starkt ökad risk för skador orsakade av järv.

Kap 10.3.7 sid 207. Jakt på björn

SSR stöder förslaget.

I många samebyar upplevs björn som den absolut största enskilda predatorn, renägarna kan på flera håll visa på stora förluster av kalv mellan kalvmärkning och höstskiljning. Detta bör hanteras med specifik skydds jakt på de skadegörande individerna där både helikopter och snöskoter skall kunna användas. SSR anser även att jakten ska effektiviseras genom att återinföra åteljakt samt genom att en tillåta förlängning av jaktperioden.

Kap 10.6.9 sid 256. Effekter på bytesdjuren

SSR motsätter sig förslaget att föryngring av varg ska tillåtas utanför renskötselns åretruntmarker då det betyder att vargföryngringar ska tillåtas inom vinterbetesområdet för rennäringen. Detta är en omöjlighet p.g.a. de skador på renskötseln som det skulle innebära. Erfarenheter från samebyarna visar att vargen gör mycket stor skada på vinterbetesområdena genom att den orsakar stress och oro, samt dödar och skingrar renarna. Den negativa stressen över att varg finns bland renarna är helt oacceptabel.

Kap 10.5 sid 229. Lodjurens utveckling och status

SSR stöder förslaget att lodjursstammen skall bedömas i ett nordiskt perspektiv. Vi anser att samma förhållande bör gälla för järvstammen.

Kap 10.5.7 sid 237. Beståndskattning och jakt

SSR stöder förslaget. I samband med skydds jakt anser vi att helikopter bör användas för avlivning av lodjuren. Vi anser för övrigt att de rovdjur som fålls vid skydds jakt inte skall dras av kvoten för licensjakt. Detta skall gälla för alla rovdjursarter.

Kap 10.6.12 sid 261. Beståndskattning och jakt

Den pressade situationen för samebyarna medför att rennäringen inte har någon tolerans mot varg. . Utgångsläget är nolltolerans mot varg i hela renskötselområdet. En revirmarkerande varg bör ses som stationär och därmed föremål för skyddsjakt.

Kap 11 sid 267. Vad innebär gynnsam bevarandestatus?

Utredningen ger sin syn på gynnsam bevarandestatus för stora rovdjur i Sverige. Vi menar att det totala antalet rovdjur ska ses i ett nordiskt perspektiv och att frågan ska ses i ett helhetsperspektiv. Vi har inget att invända mot utredarens resonemang i detta kapitel.

Kap 14.13.3 sid 402. Jaktbrott där syftet är att döda rovdjur har ett högre straffvärde än överträdelser som sker för att skydda tamdjur

Vi motsätter oss utredningens förslag. Vi anser att när man skyddar sina djur ska det överhuvudtaget inte anses som brott och det skall inte heller föranleda misstanke om jaktbrott.

I SSR:s rovdjurspolicy uttrycks att rensköterna måste få bättre möjligheter att skydda sina djur vid rovdjursangrepp. Detta innebär att det måste vara tydligt att skydd av renarna omfattas av möjligheten att avliva rovdjur som anfäller eller avser att anfälla renar.

Kap 14.13.4 sid 403 Snöskotern ett viktigt transportmedel

Vi motsätter oss utredningens förslag om att införa märkning av skoter med hänvisning till att det inkräktar på den personliga integriteten. När det gäller frågan om att transportera vapen på terrängkörningsfordon är mycket viktig för att kunna distansavliva skadade och sjuka renar. Renskötare skall därför ges en generell dispens med stöd av djurskyddslagen för att avliva skadade och sjuka renar.

Kap 15. 1 sid 411. Legitimitet i rovdjursförvaltningen

Utredningen har hämtat förslag till en förvaltningsform som bygger på underifrån perspektivet. SSR stöder detta förslag.

Kap 15. 1 sid 411. Legitimitet i rovdjursförvaltningen

SSR stöder förslaget.

Utredaren menar att hela förvaltningsprocessen måste kännetecknas av öppenhet och dialog. SSR anser att grunden för att få till en god samverkan och dialog med förvaltningsmyndigheterna är att samebyarna får tillgång till Rovdjursforum.

16.1 sid 427. Det offentliga åtagandet

SSR stöder förslaget. SSR delar utredningens bedömning och anser att arbetet inom och mellan berörda myndigheter måste förbättras och utvecklas. Samverkan mellan samebyarna och dessa måste också vidareutvecklas.

För att rovdjursförvaltningen ska fungera krävs korta handläggningstider och tydligt agerande från inblandade parter. Det måste finnas klara kriterier som gäller för att kunna bedöma när en ordnad renskötsel omöjliggörs eller allvarligt försvåras. Denna bedömning görs av samebyarna. Idag är handläggningstid för skydds jakt oacceptabel lång. Förvaltningsmyndigheten måste ha en klar handlingsplan och fungerande samt effektiva rutiner.

Kap 16.2 sid 429. Adaptiv förvaltning

Vi har synpunkter på utredningens förslag om att rovdjursförvaltningen ska vara adaptiv. Förslaget är i och för sig positivt, men får inte ske på bekostnad av rennäringen, där rennäringen ska stå för "lärandet" i form avsevärda ekonomiska förluster och psykosocial ohälsa.

Kap 16.3 sid 430. En ny grundläggande struktur för rovdjursförvaltningen

SSR stöder förslaget.

Det har redan idag inletts en viss samverkan mellan rennäringen, länsstyrelserna och Naturvårdsverket när det gäller rovdjursfrågorna och på olika sätt försöker alla parter att hitta former för ett bättre samarbete. Framtagandet av regionala förvaltningsplaner är ett viktigt led i det arbetet samt att hålla en konstruktiv och löpande dialog med varandra. Relationen mellan parterna måste genomsyras av förtroende, något som tar lång tid att bygga upp. Förtroende byggs upp bl.a. genom snabb och effektiv handläggning av rovdjursfrågorna hos myndigheterna, klara riktlinjer som är likartade över hela renskötselområdet samt snabb återkoppling till samebyarna när det gäller möjligheter till skadeförebyggande åtgärder mot rovdjurs angrepp på renar.

Kap 16.4 sid 433. Rovdjursförvaltningen i internationell samverkan

SSR stöder förslaget. Det kan inte nog betonas vikten av att få ett fungerande och gott samarbete med Norge när det gäller de samebyar som vistas på norsk sida vad gäller samstämmighet vid inventeringsarbetet, framtagande av toleransnivåer, skydds jakt m.m. Rovdjursförekomsten har stor påverkan på de samebyar som har renbetet på norsk sida och för arbetet med att hitta toleransnivå för varje enskild sameby. Den sammantagna

rovdjursförekomsten måste ses i ett helhetsperspektiv för vad en sameby kan tåla vad gäller skador och förluster p.g.a. rovdjuren. Därför måste ett nära samarbete också etableras med Finland när det gäller rovdjursfrågan.

SSR menar dock att utredningen inte har uppfyllt målet att vidareutveckla formerna för samverkan i rovdjursfrågor då vi saknar utredarens dialog med Finland.

Kap 16.5.1 sid 438. Toleransnivåer som inslag i regionala förvaltningsplaner

Utredaren fastslår inledningsvis i utredningen att det finns ett behov att nå både miniminivåer och toleransnivåer för att begränsa antalet konflikter när det gäller rovdjursförekomst. Vi kan inte i utredningens förslag utläsa vad utredaren avser när det gäller frågan om toleransnivå. Menar utredaren en toleransnivå på nationell nivå, regional nivå eller i renskötselområdet på samebynivå? I det fortsatta arbetet inom rovdjursförvaltningen måste detta förtydligas eftersom detta är två skilda saker. För rennäringens del är vi inte hjälpta av regionala toleransnivåer. Rennäringen är i behov av toleransnivåer för varje enskild sameby.

Vissa samebyar har påbörjat ett arbete där de har kunnat precisera sin toleransnivå, andra samebyar har inte kunnat göra detta. Preciseringsen har handlat om antalet föryngringar, zoner och procent av renantalet i accepterade förluster. Problemet med det senare är att ingen känner till de faktiska förlusterna utan det handlar i stället om en matematisk modell med alla de svagheter det för med sig.

Det hör också till att om samebyn har ett högt renantal under ett år eller flera kan fler rovdjur accepteras. Vid sämre år sjunker självfallet toleransen mot rovdjur. Med ett relativt lågt högsta renantal i en sameby kan t.ex. två järvföryngringar vara ett högt rovdjurstryck. Eftersom renantalet varierar över åren bör toleransnivån anpassas till det faktiska renantalet.

Zonering inom en sameby, d.v.s att man tolererar rovdjur i områden där skadorna är acceptabla är en form av toleransnivå. I flera samebyar kan man tänka sig rovdjur förutsatt att rennäringens känsliga marker, exempelvis kalvningslanden, kan hållas så fria från ynglande rovdjur, som det bara är möjligt. En form av zonering är då t.e.x. att ta bort de lyor som ligger närmast kalvningslanden. Metoden kan inte användas i alla samebyar då sättet att nyttja markerna skiljer sig åt. En eventuell zonering måste diskuteras utifrån varje enskild samebys förutsättningar och sätt att nyttja sina betesmarker.

I SSR:s rovdjurspolicy anges att arbetet med att ta fram toleransnivåer för vad varje sameby kan tåla vad gäller rovdjurstryck som en av de mest betydelsefulla åtgärderna för att förbättra situationen för rennäringen. SSR stöder därför utredningens förslag om att toleransnivåer införs. Vi kan däremot inte hitta någon fördjupad diskussion i utredningen om toleransnivåer mer än det som uttrycks i sammanfattningen av utredningen på **sid 476-481**. Det måste omgående utarbetas metoder för hur vi kan utveckla samebyarnas toleransnivåer utifrån eventuella erfarenheter som från andra länder. Detta arbete måste genomföras av rovdjursförvaltningen tillsammans med rennäringen. Arbetet har till viss del påbörjats

genom en samverkan mellan Naturvårdsverket, länsstyrelserna inom renskötseområdet, Sametinget, Viltskadecenter och SSR.

När det gäller toleransnivåer för samebyar vill också lägga till att om toleransnivåerna överskrids ska rovdjuren avlägsnas från samebyns område. SSR menar också att det är viktigt att lägga in buffertzoner mot renskötseområdet när det gäller rovdjursförekomsten. Detta måste beaktas vid rovdjursförvaltningen.

Metoder för zonerings bör utarbetas i samverkan med förvaltningsmyndigheten och Viltskadecenter. Motsvarande ska utarbetas i samverkan med våra nordiska grannar och då i första hand med Norge.

Kap 16.6 sid 440. De regionala rovdjursgrupperna

SSR stöder förslaget. Vi anser också att eftersom att renskötseln är en näring skall den också ha ett stort inflytande i de regionala rovdjursgrupperna.

Kap 16.7 och 16.8 Länsstyrelserna och Naturvårdsverket

Vi delar utredningens bedömning att det är viktigt att rollerna mellan myndigheterna förtydligas när det gäller rovdjursförvaltningen. Vi delar även utredningens uppfattning att länsstyrelserna ska ha det operativa förvaltningsansvaret över rovdjuren.

Kap 17.3.3 Ersättning för rovdjursdödade renar

SSR har i sin rovdjurspolicy slagit fast att förluster och andra kostnader måste ersättas med högre belopp än idag så att den skada som rennäringen orsakas ersätts.

SSR menar att det fordras en omedelbar höjning av ersättning för björn och örn. Sametinget måste tilldelas högre anslag redan under 2009 för detta. Rennäringen har inte råd att vänta på fler utredningar när det gäller denna fråga. Den DNA analys som t.ex. gjorts i Jämtland visar att norra Jämtland förmodligen är världens björntätaste område. I ett sådant område erhåller för närvarande en av de berörda samebyarna en årlig ersättning på 7 500 kronor, vilket motsvarar värdet av två renar!

Kap 17.10.2 Inventering av stora rovdjur i renskötseområdet

Utredningen har inte analyserat hur inventeringarna inom renskötseområdet fungerar och hur de kan förbättras. SSR anser att inventeringsarbetet måste utvecklas och förbättras. SSR utgår ifrån att samebyarna också i framtiden ska delta i inventeringsarbetet.

Inventeringsarbetet måste dessutom ges förutsättningar att fungera genom förändringar i regelverket. Inventeringarna ska också göras på likartat sätt i hela renskötseområdet. I dag ser inventeringarna olika ut mellan länen. Detta måste förändras. Detta kräver ett förbättrat

och intensivt samarbete mellan länen, där gemensamma riktlinjer tas fram för inventeringsarbetet.

SSR konstaterar att samebyarna inte har kostnadstäckning för att genomföra rovdjursinventeringarna i dagsläget. Dessa utgör grunden för rovdjursförvaltningen. Ersättningen för rovdjursinventeringen har stått stilla sedan 1995 för samebyarna medan anslaget för länsstyrelsernas inventering fördubblats under samma period.

Det finns också delar av inventeringarna som måste förändras. Detta gäller till exempel krav som ställs för godkända föryngringar. De svenska kraven på föryngring måste gälla även på norsk sida.

Vad gäller inventeringen i Norge måste det tydliggöras att det är SNO som har ansvaret för inventeringen. I dagsläget har samebyar med stora betesmarker på norsk sida svårt att finansiera sina inventeringar. Exempelvis så delas inte flygkostnaderna på norsk sida.

Inventeringen av rovdjuren måste också få en lösning när det gäller de samebyar som gränsar mot Finland. Detta gäller även ersättningsdelen eftersom svenska samebyar påverkas av rovdjuren som kommer in i det svenska renskötselområdet. Utgångsläget måste vara att varje sameby måste få en fullgod rovdjursinventering i hela samebyns betesområde.

Länsstyrelserna måste också vara mer flexibla när det gäller inventeringsperioderna för att samebyarna ska ges en möjlighet att klara av uppgiften.

Kap 17.15.2 sid 511. Förebyggande insatser mot skador på ren

Utredningen diskuterar olika förebyggande åtgärder mot viltskador (**sid 508-513**). För andra tamdjur än ren är detta realistiskt med tanke på hur djuren hålls samt på att huvudbytet för rovdjuren är andra djur än tamdjur förutom ren. Endast i undantagsfall blir tamdjur, förutom ren, rivna av rovdjur. Beträffande predationen i renskötseln saknas förslag och man konstaterar indirekt att det inte är realistiskt eftersom renarna är den huvudsakliga födoresursen för rovdjuren inom renskötselområdet. Det är visserligen bra att forskning om förebyggande åtgärder föreslås, men utredningen borde här ha kunnat komma med mer logiska slutsatser om hur skadorna skall begränsas.

SSR:s rovdjurspolicy slår fast att det måste utvecklas bättre metoder för skadeförebyggande åtgärder för att undvika skador för rennäringen. Detta ska ske i samverkan mellan ansvariga myndigheter och rennäringen.

För att rennäringen ska kunna vidta skadeförebyggande åtgärder måste det finnas ekonomiska förutsättningar för detta. Det ska finnas särskilda medel avsatta för detta.

SSR anser att det är viktigt att myndigheterna vågar agera i de fall där renförlusterna blivit eller riskerar att bli oacceptabla. Detta trots att inte de regionala delmålen för arterna har

uppfyllts. Skydds jakt är oerhört viktigt för acceptansen av rovdjur. Samhället signalerar att det faktiskt är möjligt att åtgärda problemen med rovdjur på ett legalt sätt och det ska utföras av den skadelidande och myndigheten tillsammans. En fungerande skydds jakt ger i slutändan ökad trovärdighet i rovdjursförvaltningen.

Kap 17.15.2 sid 511. Förebyggande insatser mot skador på ren

Utredningen föreslår att 3§ (2001:724) Viltskadeförordningen ändras så att bidrag till samebyarna för att förebygga skada inte räknas av från ersättningen till samebyarna för skada på ren.

SSR stöder utredningens förslag. Denna förändring måste omedelbart genomföras av regeringen eftersom den nuvarande situationen förhindrar arbetet med skadeförebyggande åtgärder.

Kap 17.15.4 sid 515. Ersättningsystemet i renskötseområdet

SSR anser inte att stora predationsstudier av alla rovdjur är realistiskt eller genomförbart. Det viktiga är att i stället utveckla förvaltningen så att skadorna för rennäringen omgående minskar. Det går inte att vänta fyra år för att genomföra nödvändiga förändringar. Det kan konstateras att förlusterna och påverkan för rennäringen är stor. Detta bör räcka för att redan idag anpassa förvaltning och ersättningsnivåer så att skadorna för rennäringen minskar omgående. Predationen av björn och örn bör dock utredas ytterligare. Andra djur är också predatorer på ren t.ex. rödräv och korp.

Med tanke på att rennäringen är hårt drabbad av rovdjursorsakade förluster och endast delvis ersätts för det, är det helt oacceptabelt att utredningen föreslår att ersättningsfrågan skall skjutas på framtiden till dess ytterligare predationsstudier i renskötseområdet genomförts (**sid 515**) i stället för att mer förutsättningslöst analysera situationen. Ersättningen för skador på andra tamdjur än ren, t.ex. får, är idag väsentligt högre än för ren trots att skadorna är av mycket begränsad omfattning.

SSR ingår sedan våren -08 i Viltskadecenters projekt om skadeförebyggande åtgärder. Inom ramen för projektet ska studier genomföras som syftar till utredningens förslag.

Utredningen lämnar ett antal bra förslag till forskning som behövs, men dessa behöver kompletteras med avseende på konsekvenser och förvaltning av bytesresurser samt forskning kring legitimitetsfrämjande åtgärder. SSR menar också att rennäringen ska medverka vid forskningen redan från början när sådan planeras.

Kap 17.15.4 sid 516. Ersättningsystemet i renskötseområdet

I avvaktan på aktuell dokumenterad kunskap från samlade studier om rovdjurens predation på ren föreslår utredningen att det ankommer på Sametinget att i anslagsframställningen

motivera behovet av ev. justeringar för ersättningsbeloppen för lo och järv.

SSR:s rovdjurspolicy uttrycker i klartext att ”Renägarna ska kunna leva på sin näringsverksamhet. För de rovdjur som finns inom samebyns område ska det utgå full ekonomisk kompensation för skadorna.”

Det är tydligt av utredningens analys att ersättningen för förlorade renar idag är kraftigt underskattad. Detta måste leda till att regeringen tar ett ansvar för att höja ersättningarna rejält. Sametingets äskande av medel måste leda till högre ersättningar redan nästa år.

17.15.4 sid 517. Varg

SSR stödjer förslaget gällande ersättningssystem för varg. Utgångsläget är dock nolltolerans.

17.5.4 sid 518. Björn och kungsörn

Utredningen menar att kunskapsläget nu är sådant att ersättning för björn och örn bör baseras på föryngring och areal. Målet är att merparten av ersättningen ska vara relaterad till föryngring. Vi menar att föryngringar för t.ex. björnen är svåra att upptäcka, det är både forskningen och renägarnas erfarenheter. Björnstammen skall alltså inte vara större än att den går att inventera per individ.

SSR instämmer i förslaget, men systemet bör utformas så att ersättning för björn utgår per individ. Det är idag mycket svårt att konstatera en föryngring av björn. Den inventering som finns baserar sig på DNA och synobs och gäller då individnivå. Vi anser också att ersättningen måste omedelbart höjas med start redan 2009. Sametinget måste få högre anslag för detta. Målsättningen är att denna ersättning ska beräknas utifrån antalet individer och inte med hänsyn till samebyns areal. Detta skall även gälla för örn, både kungsörn och havsörn.

17.15.4 sid 520. Differentierad ersättning i åretruntmarkerna och vinterbetesområdena

Utan närmare analys stöder utredningen tanken på lägre ersättning för rovdjursrivna renar i vinterbetesområdena (**sid 520**). Detta framstår som ett helt oöverlagt ställningstagande beroende på att predationen vintertid sker i livrenhjorden efter att årets överskott slaktats. Därmed drabbar det helt den produktiva delen av renhjorden i enlighet med det ovan sagda. Renarna befinner sig ungefär för det första lika länge i vinterbetesområdena (tillåtet 1 oktober – 30 april) som i åretruntmarkerna. Detta är för det andra också ologiskt med hänsyn till att man på annat ställe (**sid 232**) i utredningen överslagsmässigt föreslår att predationstakten för lodjur under sommaren skulle kunna vara hälften av vinterpredationstakten. Till detta kommer också att renarna har svårare att fly från rovdjursangrepp när marken är snötäckt, samt att rovdjursangrepp på vinterbetet i regel innebär större olägenheter till följd av skingrade och hopblandade renar, som åter måste samlas och skiljas. Renskötarens erfarenhet är att rovdjurens skador för renskötseln inte är

mindre i vinterbetesområdena än inom andra delar av renskötseområdet, snarare tvärtom. Dessutom gör skogssamebyarnas närhet mellan åretruntmarkerna och vinterbetet en differentierad ersättning omöjlig, och därmed kan inte SSR stöda förslaget.

SSR anser att ersättningen generellt ska höjas. Björn och örn skall höjas redan under 2009.

Kap 17.15.4 sid 521. Ersättning för rovdjursrivna renar inom konventionsområden i Norge

SSR stöder förslaget. SSR anser även fortsättningsvis att Sverige ska betala rovdjursersättningen och därför skall också de svenska kriterierna gälla för föryngring.

SSR stöder utredningens förslag om högre ersättning i nationalpark.

Kap 18.5 sid 538. Inventering

SSR stöder förslaget men menar samtidigt att i renskötseområdet ska inventeringarna fortsätta varje år om inte snöförhållandena förhindrar detta.

Kap 19.4.1 sid 582. Ansvar för och medverkan i informationsarbetet

SSR stöder förslaget men menar samtidigt att det är viktigt att också det sker en information om rennäringens villkor och påverkan av rovdjuret. Vi anser också att ett informationscentrum skall anslås egna medel och inte tas från medel som är riktad till förvaltning och skyddsjaktsändamål eller forskning.

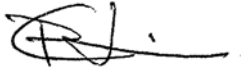
Kap 20.6 sid 594. Jakt på björn

SSR anser att det skall vara förlängd skyddsjakt i norr minst t.o.m. 15/10.

Kap 22 sid 601. Rovdjursförvaltningen i Norge och Finland m.m

Utredningen beskriver rovdjurspolitiken i andra länder och de nationella beståndsmålen. Vi efterlyser erfarenheter från Norge och Finland vad gäller skadeförebyggande åtgärder för att förhindra rovdjurens skador.

Sámiid Riikkasearvi /
Samernas Riksförbund

Per Gustav Idivuoma